

VLASTELINSTVO BEDNJA I POSJED KAPELA U SREDNJEM VIJEKU

BEDNJA ESTATE AND KAPELA MANOR IN MEDIEVAL TIMES

Ranko PAVLEŠ

Podravka d.d., Koprivnica
ranko.pavles@kc.t-com.hr

Primljeno / Recieved: 10. 1. 2012.

Prihvaćeno / Accepted: 20. 5. 2012.

Rad ima dvije pozitivne recenzije

Izvorni znanstveni rad

Original scientific paper

UDK / UDC 911.37 (497.5 - Bednja)

SAŽETAK

U članku se obrađuje povijest i teritorijalni razvoj vlastelinstva Bednja smještenog između Drave na sjeveru, podravske magistrale na jugu te ludbreškog vlastelinstva na zapadu i rasijskog vlastelinstva na istoku. Bednjanski je posjed nastao iz imanja »Zarpetri« čije su međe opisane 1261. godine i posjeda Črniec opisanog 1320. godine. Krajem XIV. stoljeća vlasnici Bednje dijele imanje među sobom nakon čega je zapadni dio posjeda priključen ludbreškom vlastelinstvu. U XV. stoljeću imanje doživljava još jednu podjelu: veći dio je držala obitelj Frodnohar, a manji, zvan Kapela, obitelj Lausinger. U drugom dijelu članka se obrađuju popisi sela s početka novog vijeka kako bi određivanje područja vlastelinstva bilo što točnije. Na imanju je bilo petnaestak sela koja su sredinom XVI. stoljeća skoro u cijelosti napuštena. Neka su sasvim nestala dok je samo u nekoliko njih održan kontinuitet naseljenosti.

Ključne riječi: Podravina, Bednja, Kapela, srednji vijek

Key words: Podravina, Bednja, Kalepa, Middle Ages

UVOD

Vlastelinstvo Bednja se u srednjem vijeku pružalo između ludbreškog i rasijskog vlastelinstva međašeći i s nekoliko manjih imanja. Na sjeveru je međaš bila rijeka Drava, a posjed je zahvaćao i donje tokove Plitvice i Bednje te mali dio toka potoka Segovine. Teritorijalnih promjena bednjanskog posjeda bilo je nekoliko te je ovo samo gruba slika prostora koji je zauzimao. U kasnom srednjem vijeku iz posjeda je izdvojeno imanje Kapela te će i ono biti ovdje obrađeno. Uvidom u dokumente može se uočiti da je vrlo malo srednjovjekovne građe sačuvano iz arhiva samog vlastelinstva što je uvjetovalo i poseban pristup ovoj temi uključujući i dodavanje analize nekoliko dokumenata iz ranog novog vijeka kako bi se osvijetlio srednji vijek bednjanskog vlastelinstva.

O podravskom imanju Bednja pisalo se uglavnom u sklopu radova koji su se bavili drugim, širim temama tako da je dio o Bednji bio samo u obliku kraćih odlomaka, a pri tom je o srednjem vijeku rečeno malo. Ipak je ovo područje na ovaj način dobilo osnovu za daljnja istraživanja. Tako su pisali

Deszo Csanky¹, Josip Bősendorfer², Franjo Brdarić³, Dragutin Feletar⁴, Dragutin Feletar sa Tomislavom Đurićem⁵, Antun Kancijan⁶, Josip Adamček⁷, Hrvoje Petrić⁸ i drugi. Ni jedno od naselja na području vlastelinstva do sada nije dobilo znanstveno temeljenu monografiju. Samo je bukovečki kraj obrađen na popularan način⁹.

Prvi dokument koji bi mogli povezati sa imanjem Bednja je isprava iz 1244. godine¹⁰ u kojoj su opisane međe posjeda »Bugne«. Ime ovog posjeda je svakako iskrivljeno zapisana Bednja, ali po opisu međa »Bugne« se nalazilo jugozapadno od Ludbrega i ne može se povezati sa kasnijim vlastelinstvom Bednja¹¹. Imanje sličnog imena »Bugna« spominje se i 1267. godine¹² kada ga je kralj darovao svom notar Tomi izuzimajući ga od zaladskog grada. U darovnici nema opisa međa pa ne znamo da li se radi o istom posjedu kao i 1244. godine ili nekom drugom uz rijeku Bednju. Oba su imanja svakako uz podravski dio toka rijeke Bednje.

Ovdje bih postavio tezu da vlastelinstvo Bednja sredinom XIII. stoljeća nije ni postojalo nego se razvilo tek kasnije iz dvaju imanja. Prvi od tih posjeda je bilo imanje zagonetnog imena »Zarpetri«. Posjed je kralj 1261. godine darovao varaždinskom građaninu Kureju, a prije je bio u vlasništvu Petra Čelavog, jobagiona zaladskog grada. Kurej je istu zemlju zamijenio 1270. godine za neki drugi posjed s dvorskim službenikom Dionizijem što je kralj odobrio¹³. U nekoliko isprava nalaze se tri inačice opisa međa posjeda. U prijevodu sam naznačio sve oblike pisanja toponima na međi.

Međa počinje na obali rijeke Drave i ide do međašenja sa zemljom križnika i dalje do rijeke Bednje (»Bogne, Megne, Budne, Budune«) koju prelazi. Zatim međa potokom Bednjica (»Bugnyche«) ide na jug do potoka Črnca (»Chernec, Churnic, Churnuch«) gdje prestaje međašenje s posjedom križnika i počinje međašenje s posjedom »Copy« (»terra de Copy«). Istim potokom međa ide prema jugu i dodiruje zemlje nekog Romana. Dalje se međa odvaja od potoka Črnec i dolazi do potoka

¹ Deszo Csanky, *Korosmegye a XV szazadban*, Budapest, 1893. godine, str. 11.

² Josip Bosendorfer, *Crtice iz slavonske povijesti*, Osijek, 1910. godine, str. 71.

³ Franjo Brdarić, *Arhidakonat komarnički*, u: Blaž Mađer, *Časti i dobru zavičaja*, Zagreb, 1937. godine, str. 344. – 345.

⁴ Dragutin Feletar, *Podravina*, Koprivnica, 1973. godine, str. 46.
Podravina, Koprivnica, 1988. godine, str. 50.

⁵ Tomislav Đurić, Dragutin Feletar, *Stari gradovi, dvorci i crkve sjeverozapadne Hrvatske*, Varaždin, 1981. godine, str. 144. Također i u sličnim izdanjima: Čakovec, 1971.; Koprivnica, 1991. i 1992. godine.

⁶ Antun Kancijan, *Traganje za podrijetlom imena sela Ludbreške Podravine*, I/II., *Podravski zbornik*, 84., Koprivnica, 1984. godine, str. 251. – 252.; *Podravski zbornik*, 85., Koprivnica, 1985. godine, str. 122..

⁷ Josip Adamček, *Ludbreg i njegova okolica u doba feudalizma*, monografija Ludbreg, Ludbreg, 1983. godine, str. 83. i 86.

⁸ Hrvoje Petrić, *Ludbreg i Ludbreška Podravina u srednjem vijeku*, *Podravski zbornik*, 95., Koprivnica, 1995. godine, str. 32.

Iz povijesne toponimije i topografije Ludbreške Podravine u drugoj polovini XV. i početkom XVI. stoljeća (1450. – 1526.), *Scientia Podraviana*, br. 17., Koprivnica, 2003. godine, str. 11. – 12.

O nekim toponimima Ludbreške i Koprivničke Podravine krajem 15. i početkom 16. stoljeća, *Radovi Zavoda za znanstveni rad HAZU Varaždin*, br. 19., Varaždin, 2008. godine, str. 222. – 224.

O nekim naseljima u porječju rijeke Bednje tijekom srednjeg i početkom ranog novog vijeka, *KAJ*, XLIII., br. 3., 2010. godine, str. 108. – 109.

⁹ Vjekoslav Hrupec, *Monografija bukovečkog kraja*, Varaždin, 1996. godine.

¹⁰ Tadija Smičiklas i drugi, *Codex diplomaticus regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae* (dalje CD), sv. IV., 1244. 26. X., str. 251.

¹¹ Neki autori vide u imanju »Bugne« vlastelinstvo Ludbreg što ne mogu prihvatiti (Marija Winter, *Ludbreški grad i njegovi gospodari*, *Podravski zbornik*, 80., Koprivnica, 1980. godine, str. 358., a vjerojatno i Franjo Brdarić (v. Dragutin Feletar, *Podravina*, Koprivnica, 1973. godine, str. 45., *Podravina*, Koprivnica, 1988. godine, str. 48.)

¹² CD, sv. V., 1267. godina, str. 452.

¹³ CD, sv. V., 1261. prije 13. X., str. 198. Povijesni spomenici slobodnog kraljevskog grada Varaždina, sv. I., *zbornik isprava 1209. – 1520. godine iz arhiva grada Varaždina*, Varaždin, 1942. godine, 1261., 1265. prije 13. X., 1270. 1.V., 1270. prije 3. V.

»Halyna« (»Haline«), a zatim do ceste kojom ide do mosta gdje se spomenuti potok »Halyna« udvaja, a međa ide između oba toka starom cestom do sela koje se nalazi iznad potoka Segovine (»Scegune, Sceguna«). Prešavši Segovinu, međa dolazi do vojničke ceste (»ad stratam exercituaelem«) kraj kuće Martina, Ladislavova sina, a zatim skreće prema istoku do brežuljka »Ozloa Goriche« (»Ozla Goriche, Ozla Guriche«). Dalje međa ide uz Jurjeve zemlje pa u šumu nakon koje prolazi kraj Jurjevog sela. Zatim međa ide cestom do rijeke Bednje koju prelazi, dolazi do rijeke Drave i njome stiže do mjesta odakle se krenulo u međašenje.

Prvi problem kod analize ovog opisa međa je što se ne može točno odrediti kako su u prostoru postavljene opisane međe jer je od oznaka smjera spomenuto više puta samo kretanje prema jugu. Istočni smjer spomenut je samo jednom što nije dovoljno da bi se opis pravilno postavio. Ovo je važno posebno zato što se na početnom dijelu međe, tj. na dijelu u kojem se međa kreće prema jugu nalaze gotovo svi međašni toponimi i susjedni vlasnici posjeda, a na završnom dijelu ih gotovo uopće nema. Križnici za koje nije izričito navedeno kojem redu pripadaju i s kojima posjed međaši odmah na početku vjerojatno su ivanovci i njihovo imanje Črncac spomenuto 1320. godine¹⁴. U »Copy« se možda može prepoznati iskrivljeno ime rasijskog vlastelina Opoja, ali je to upitno. Roman, koji je imao zemlju odmah do »Copy«, može biti ista osoba kao i Roman, otac Grgura, kupca imanja Obrež 1296. godine¹⁵. Potok Črncac spominje se južno od rijeke Drave 1320. godine na međi ivanovačkog posjeda, a sjeverno od Segovine u opisu međa imanja Obrež (područje današnjeg Bolfana) 1296. godine. Danas se tako zove vodotok sjeverno od Lunjkovca¹⁶ uz južni rub šume Križančije. Ime potoka »Halyna« nisam uspio pronaći u drugim dokumentima niti ga povezati sa nekim današnjim toponimom, a »Scegune« je sigurno potok Segovina što sam već naveo u prijevodu opisa međa. Vojna cesta je možda današnja podravska magistrala na trasi antičke ceste. »Ozloa Goriche« je možda područje današnjeg sela Gorice, ali su toponimi sa osnovom gorica bili vrlo česti pa je to teško sa sigurnošću reći. Iz iznesenih pretpostavki čini se da je opisana zemlja bila zapadno od rasijskog vlastelinstva, ali međa nakon kretanja prema jugu skreće prema istoku i sve navedene međašne oznake i susjede stavlja na zapad, tj. prema Ludbregu. Ipak, mislim da je zapisivač nespretno zapisao cijeli ophod međe te da je ovo skretanje na istok nebitno i da su navedeni međaši bili istočno od opisane zemlje. Ovome u prilog bi govorilo i samo ime posjeda »Zarpetri« u kojem se vjerojatno krije iskrivljeno zapisano srednjovjekovno i današnje selo Sveti Petar (Zenth Peter). Pretpostavljam da se posjed pružao preko područja današnjih sela Dubovica, Kapela i Sveti Petar zahvaćajući u širinu prostor koji se ne može odrediti.

Drugi posjed od kojeg je vjerojatno nastalo bednjansko vlastelinstvo je već spomenuta zemlja Črncac kojoj su obrisi opisani 1320. godine¹⁷ kada su ju ivanovci poklonili Nikoli Ludbreškom. U ispravi se za ovaj posjed kaže da se nalazi kraj grada Ludbrega i da mu je s istočne strane međaš Stjepan, Opojev sin i potok Črncac i da međa na toj strani ide na sjever do rijeke Drave. Na jugu je međaš isti Stjepan, a i župan Ladislav, Martinov sin. Na zapadu su međaši sinovi Jurja, odnosno župan Mark i magister Gurgek, sinovi Ivana, a na sjeveru rijeka Drava.

Opisani posjed svakako je dobrim dijelom međašio sa rasijskim vlastelinstvom Opojevaca pa možemo pretpostaviti da je međa išla zapadno od današnjih sela Selnica i Antolovec koja su kasnije svakako potpadala pod Rasinju. Na jugu međama posjeda moramo obuhvatiti šumu Križančiju ili barem njen veći dio jer nema sumnje da su ivanovci, zvani u narodu križnici, dali ime šumi. Uz ovu šumu tekao je u srednjem vijeku potok Črncac, a sjeverno od Lunjkovca i južno od Križančije teče i danas¹⁸. Možemo zaključiti da je imanje zahvaćalo područja današnjih sela Mali, a možda i Veliki

¹⁴ CD, sv. VIII., 1320. 24. IV., str. 556. – 559.

¹⁵ CD, sv. VII., 1296.12. III., str. 225.

¹⁶ Topografska karta, 1: 5.000., Sekcija Ludbreg – 27., Zavod za kartografiju »GEOKARTA«, Beograd, 1969. godine.

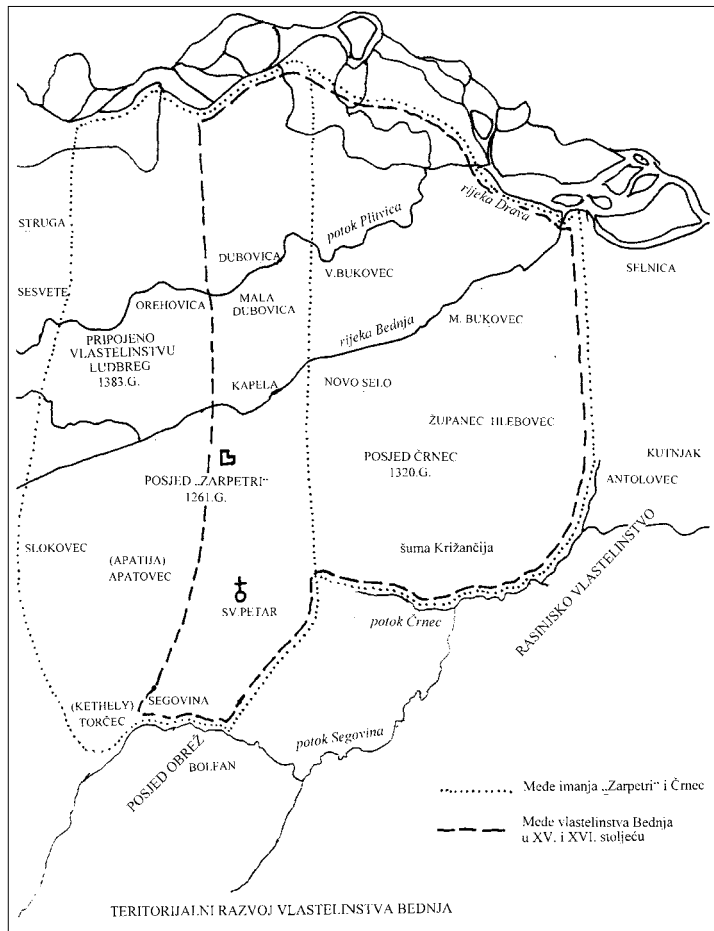
¹⁷ CD, sv. VIII., 1320. 24. IV., str. 556. – 559.

¹⁸ Topografska karta 1:5.000., Sekcija Ludbreg – 27.

Bukovec, Županec, Novo selo i šumu Križančiju. Sva ova sela kao i spomenuta šuma kasnije su nedvojbeno dio bednjanskog imanja. Prema ispravi imanje je od ivanovaca dobio ludbreški vlastelin Nikola, ali ono je moralo kasnije zasad nepoznatim načinom prijeći u ruke bednjanskih posjednika. Križnici se u ovom kraju spominju osim u već spomenutom dokumentu iz 1261. godine i kao sjeveroistočni međaši imanja Obrež (područje današnjeg Bolfana) 1296. godine¹⁹ kada je međa na potoku Črncac što odgovara smještanju posjeda kakvo sam gore pretpostavio²⁰. Gore spomenuti sinovi Jurja na zapadnoj međi vjerojatno su vlasnici imanja koje se 1261. godine zvalo »Zarpetri«.

Može se zaključiti da je imanje »Zarpetri« činilo zapadni, a posjed Črncac istočni dio kasnijeg bednjanskog vlastelinstva. Nije poznato vrijeme kada su imanja stopljena u jedno, ali je to svakako bilo nakon 1320. godine.

U ostatku XIV. stoljeća vlastelinstvo drže plemići sa pridjevkom »de Bednya«, a prvi koji ga je nosio bio je Juraj čija je kćer Tetis bila udata za Nikolu Ludbreškog²¹. I kasnije su plemići Bednjanski bili povezani sa vlasnicima Ludbrega. Ponekad je to bilo na njihovu štetu kao npr. 1362. godine²² kada se žale da je ludbreški vlastelin Ivan Čuz zauzeo njihove zemlje i pripojio ih svom Ludbregu. Dva deset godina kasnije imamo dobro dokumentirano širenje ludbreškog vlastelinstva na račun posjeda Bednja, ali na sporazuman način. Ovaj događaj počinje 1382. godine²³ podjelom Bednje između dvaju grana obitelji Bednjanskih. Međa između dva dijela išla je smjerom sjever – jug, a počinjala je kraj skele na rijeci Dravi i išla prema jugu uz neku lokvu i preko potoka Strug do ribnjaka zvanog Selsko blato. Zatim je međa prešla potok »Krog« i uz selo sa kapelom Svetog Nikole došla do potoka

¹⁹ CD, sv. VII., 1296.12. III., str. 225.

²⁰ Franjo Brdarić /Arhidakonat komarnički, str. 343/ ograničava ovaj posjed samo na područje današnje šume Križančije. Lelja Dobronić /Posjedi i sjedišta templara, ivanovaca i sepulkralaca u Hrvatskoj, Rad JAZU, knjiga 406., Zagreb, 1984., str. 43./ je pod ovim posjedom obuhvatila veliki prostor od Koprivničkog Ivanca do šume Križančije te na sjever do rijeke Drave što je nemoguće jer bi to pokrilo cijelu sjevernu polovicu rasinskog vlastelinstva i niz manjih imanja koja su tada već postojala. Juraj Belaj /Ecclesia sancti Johannes apud Cruciferos in Bynna, Prilozi Institut za arheologiju u Zagrebu, Zagreb, br. 20., 2003. godine, str. 152./ piše da se ne zna gdje se točno nalazilo imanje Črncac.

²¹ CD, sv. XII., 1351. 1. V., str. 21.

²² Hrvatski državni arhiv (dalje HDA), Arhiv Batthyany, Ludbreg, fond 913., (xerox), kutija 1/1., str. 27. – 29., 1362. 23. V.

²³ Magyar orszagos leveltar (dalje MOL), DL101754., 1382.24.II., ispis s Interneta www.arcanum.hu/mol/ ili HDA, Batthyany, Ludbreg, fond 913., kutija 1/1., 1382. godine.

Plitvice. Idući kratko uz ovaj potok međa ga je prešla i došla do rijeke Bednje uz koju je također išla jednim dijelom. Dalje je međa išla uz selo »Kettel« i došla do ceste koja je iz Ludbrega vodila u »Apikeresztur«, prešla cestu i stigla do potoka »Zegenye« gdje su međaši bili plemići »de Ebres«. Na tom mjestu je međašenje završilo.

Međa se samo u glavnim crtama može pratiti na terenu. Veći vodotokovi (Plitvica, Bednja, Segovina) su nam poznati jer i danas nose ista imena. Također znamo da je selo »Kettel« današnji Torčec kod Čukovca. U »Apikeresztur«-u se može prepoznati Rasinja obitelji Opoj (»Api«) sa crkvom Svetog Križa (»Keresztur«) pa je spomenuta cesta današnja cesta Ludbreg – Rasinja. Plemići »de Ebres« su vlasnici imanja na području današnjeg sela Bolfan²⁴.

Nakon diobe Bednjanski koji su dobili zapadni dio posjeda nagodili su se 1383. godine²⁵ sa ludbreškim Čuzima da to zamijene za imanje »Zanthow« u šopronskoj županiji što je i ostvareno. Slijedeće godine²⁶ Čuzi su uvedeni u vlasništvo zemalja koje će otada pa do XX. stoljeća biti dio ludbreškog vlastelinstva. Krajem XIV. stoljeća na zamijenjenom području zabilježen je niz sela i drugih toponima koje ovdje treba nabrojiti jer su bila dio bednjanskog vlastelinstva barem u njegovoj ranoj fazi. Dijelom su to sela koja i danas postoje kao što su »Zalokfalva« (današnji Slokovec), »Kethel« (današnji Torčec) i »Apatowch« (vjerojatno današnje selo Apatija), a dijelom nestala sela »Okethel« (u prijevodu s mađarskog »Stari Torčec«), »Vyskfalu« ili »Wyskowch«, »Pongrachfalua« (selo Pongračevac se spominje na ludbreškom vlastelinstvu i prije ove podjele – vjerojatno je do tada bilo podijeljeno između dva posjeda), »Mylica« ili »Mlynnicha«, »Sustarol...falua« (djelomično nečitko), »Orehouicha« (ime sela se sačuvalo u imenu polja jugozapadno od Dubovice²⁷), »Iwanowch«, »Wlchynkfalua«, »Martonlaka« (možda Martinić kraj Svetog Petra Ludbreškog, ali je vjerojatnije da se radi o nekom drugom selu). Spominju se i »Demetery puszta« (vjerojatno tek salaš ili konak, a ne selo), otok Oporovec (vjerojatno je bio na Dravi prema selu Oporovcu u Međimurju) i ribnjaci »Zelqueblato«, »Pystornya jama«, »Nouoblato« i »Oragh«. Zanimljivo je da se kao ludbreška stečevina spominje i patronat nad crkvom Svetog Petra »de Gorbouch«. Iako je ime naselja do sada nepoznato i nije potvrđeno u drugim dokumentima, ovdje se može raditi samo o današnjem selu Sveti Petar istočno od Ludbrega koje se kasnije spominje isključivo u sklopu vlastelinstva Bednja. Pretpostavljam da su ludbreškom imanju pripojena neka sela koja su spadala pod župu Sveti Petar na osnovu čega su ludbreški vlastelini postali patroni dijela crkve.

Iz opisa međa i nabrojanih sela može se rekonstruirati područje koje je krajem XIV. stoljeća odcijepljeno od Bednje i pripojeno Ludbregu. Radi se o prilično dugom, ali uskom pojasu koje je zahvaćalo područja današnjih sela Struga, Sesvete Slokovec, Apatija i Torčec te dijelom i njima susjednih sela. Može se zaključiti da je ovom zamjenom vlastelinstvo Bednja smanjeno za gotovo polovicu svoje veličine, a vlastelinstvo Ludbreg znatno povećano čime se sigurno promijenila i važnost obaju imanja i njihovih vlasnika u regiji.

S kraja XIV. stoljeća je podatak za koji je upitno da li se odnosi na podravski posjed Bednju. Naime, 1397. godine²⁸ kralj u zamjeni zemalja sa sinovima bana Konje spominje kraljevski posjed »Bedenye« u kraljevstvu Slavonije što se ne može povezati ni sa prijašnjim ni sa kasnijim podacima o Bednji. Da li je nakon što su plemići »de Bednya« izumrli, posjed postao kraljevski pa ga zato kralj tako i naziva? Što je bilo s imanjem nakon to su ga držali sinovi bana Konje?

²⁴ Josip Adamček /Ludbreg i njegova okolica ..., str. 82./ je pretpostavio da je ovdje opisana međa Ludbreškog vlastelinstva i to cijela. Ako se pogledaju navedeni toponimi i međaši vidi se da je ovakav zaključak bio prenašljen i pogrešan.

²⁵ MOL, DL101693., 1383.31.XII., www.arcanum.hu/mol/

²⁶ MOL, DL101693., 1384.9.III., www.arcanum.hu/mol/

²⁷ Topografska karta, 1:25.000., sekcija Prelog – istok, 107 – 1 – 4., Republička geodetska uprava SRH, 1982. godine.

²⁸ CD, sv. XVIII., 1397.8. V., str. 217.

Iz 1408. godine²⁹ podatak je o kmetu iz sela »Gywrgeuch« koji svjedoči o davanjima na koprivničkom vlastelinstvu. Neobičnost je što je »Gywrgeuch« zapisano kao da pripada pod župu Svetog Petra »de Bedna« iako se inače sela lociraju zemljopisno ili po pripadnosti posjedu. Na ludbreškom vlastelinstvu je postojalo selo istog imena pa se možda ovdje radi o istom selu jer je teritorij Ludbrega bio blizu crkve Svetog Petra te je ono moglo spadati pod ovdašnju župu.

Krajem XIV. ili početkom XV. stoljeća Bednju su stekli grofovi Celjski te su je kasnije darovali svojim službenicima. Herman Celjski optužen je 1433. godine³⁰ da su njegovi podložnici s posjeda Bednja pod vodstvom Sigismunda Hanchihara i nekog Simona 1429. godine napali na posjede Stjepana Bočkaja i vinograd kapele Blažene Djevice Marije »de Kerezthur«. Napadnuto selo »Kyskethel« (»Mali Torčec«) vjerojatno je današnji Torčec kraj Čukovca ili se nalazilo u njegovoj blizini. Kao potpora pretpostavci da se radi o ovom, a ne nekom drugom Torčecu može biti i podatak da je i napadnuti vinograd bio u ovom selu što ukazuje na brežuljke podno kojih se Torčec i danas nalazi. Na području Torčeca su se susretali teritoriji ludbreškog, bednjanskog i rasinjskog vlastelinstva pa tako i interesi njihovih vlasnika i nije čudno da je ovdje došlo do sukoba. Drugo napadnuto selo bilo je »Byfalu« što je vjerojatno greška i trebalo je pisati »Ujfalu«, u prijevodu »Novo selo«. Na rasinjskom vlastelinstvu Bočkaja nije zabilježeno selo ovakvog ili sličnog imena, ali je postojalo Novo selo na posjedu Bednja. Vjerojatno je riječ o ovom bednjanskom Novom selu u kojem je u prošlosti i rasinjski vlastelin možda imao udjela koji mu je Celjski nastojao oduzeti.

Zanimljiv je popis podložnika s posjeda Bednja koji su napali navedena imanja Bočkaja. Popisano je stotinjak ljudi od kojih veliki dio s prezimenima. To je prvi popis običnih stanovnika ovog kraja. Upada u oči da gotovo i nema stranih prezimena. S prezimenima iz nešto kasnijeg vremena s koprivničkog i đurđevečkog vlastelinstva ovo nam dokazuje sasvim hrvatski karakter Podravine u kasnom srednjem vijeku pa nema osnove da se i dalje spominje neka mađarska kolonizacija. Gotovo sva prezimena imaju nastavak –ić što danas nije slučaj u ovom kraju. Dio popisanih ljudi ima uz ime naveden zanat kojim se bave (mesar, trgovac, zlatar, mlinar, drvodjelja). Ako ova imena zanata nisu u funkciji prezimena nego stvarna oznaka zanata, tada su ovi zanati neobični za jedan posjed na kojem nije potvrđeno postojanje trgovišta. Spomenut je i jedan vesnik (»villicus«), dakle, seoski službenik koji je upravljao s jednim ili više sela što upućuje na podjelu vlastelinstva na vesnikate o čemu nema podataka u izvorima. Zapisan je i jedan sin vojvode koja je funkcija potvrđena na nedalekim posjedima Koprivnica i Topolovec – Rovišće, a prema ovom podatku vjerojatno je postojala i na bednjanskom vlastelinstvu.

U drugoj polovini XV. stoljeća počinju se spominjati dijelovi vlastelinstva Bednja, a i neki novi ljudi kao vlasnici. Tako je 1464. godine³¹ naveden Ivan Lausinger »de Capella«, kaštelan grada Belca u Zagorju, koji sigurno nosi svoj pridjevak po selu Kapela kraj Velikog Bukovca koje je ranije bilo dio posjeda Bednja, a biti će u njegovom sklopu i kasnije. Josip Adamček³² navodi da je 1465. godine kralj darovao Bednju i Kapelu Wolfgangu Frodnoharu, ranije službeniku Celjskih, a također piše i da se nešto kasnije javlja Krištof Lausinger kao vlasnik Kapele i Dubovice i sa dvojnim predikatom »de Bednja Zenthpeter sive de Kapolna«. Prema gore navedenom podatku iz 1464. godine jasno je da su Lausingeri bili vlasnici Kapele i prije spomenute darovnice Frodnoharu. 1471. godine³³ kralj je darovao »Dobowycza, Remethynczi et Kapolna« Wolfgangu Frodnoharu nakon što ih je oduzeo Ivanu Lausingeru. Iz ove isprave saznajemo da je Frodnohar te zemlje prije bio darovao Lausingeru. Iz

²⁹ Emilij Laszowski, Podatci o Koprivnici u srednjem vijeku, Vjestnik kraljevskog hrvatsko – slavonsko – dalmatinskog arkiva (dalje VZA), Zagreb, 1900. godine, sv. 4., str. 216.

³⁰ Josip Stipišić, Miljen Šamšalović, Isprave u arhivu Jugoslavenske akademije, Zbornik Historijskog instituta Jugoslavenske akademije (dalje ZHIJA), vol. 2., Zagreb, 1959. godine, str. 373.
Andrija Lukinović, Povijesni spomenici zagrebačke biskupije, sv. VI., Zagreb, 1994. godine, 1433.18.XII., str. 393. – 394.

³¹ ZHIJA, vol. 3., Zagreb, 1960. godine, 1464.10.VI., str. 599.

³² J. Adamček, Ludbreg ..., str. 83.

³³ ZHIJA, vol. 3., 1471.3.XI., str. 613.

svega se može zaključiti da je Frodnohar imanje Bednju vjerojatno dobio još grofova Celjskih što je kralj nakon izumiranja ove grofovske obitelji i potvrdio. Dio bednjanskog vlastelinstva, tj. tri navedena sela, Frodnohari su darovali Lausingerima, vjerojatno njihovim službenicima. Usprkos sporovima kao što je navedeni slučaj s oduzimanjem imanja Frodnohari i Lausingeri će ostati vlasnici Bednje i Kapele sve do izumiranja obje obitelji u muškoj lozi sredinom XVI. stoljeća.

U popisima poreza s kraja XV. i početka XVI. stoljeća³⁴ Bednja i Kapela (navodi se sa Keljanovcem) iskazani su uglavnom kao zasebni entiteti, ali je u prvom popisu iz 1495. godine posjed Kapela ipak popisano kao Bednja što odražava njegov nastanak iz bednjanskog vlastelinstva. Tada Kapelu drži Kristofor Lausinger i na njoj je petnaest poreznih dimova. U popisima iz 1507., 1513., 1517. i 1520. godine ovaj posjed imao je od petnaest do dvadeset i jednog poreznog dima, a naziva se Kapela i Kapela i Kilijanovec. Na vlastelinstvu Bednji je 1495. godine, kao i kasnije, najveći posjednik Sigmund Frodnohar (54 porezna dima), a ostali su vlasnici Rafael (24 dima), Gal Nagh (12 dimova) i Mihalj literat (21 dim). Ni jednog od potonja tri posjednika ne može se po do sada dostupnim dokumentima povezati s npr. starim vlasnicima Bednje kojima se gubi trag krajem XIV. stoljeća, a također se ne može ustanoviti koje su dijelove imanja ovi vlasnici držali.

Jedna od neobičnosti u vezi sa bednjanskim vlastelinstvom u popisima poreza velika su odstupanja u broju poreznih dimova od popisa do popisa čega nema u tolikoj mjeri kod drugih velikih imanja. Tako je Frodnoharov dio od 1495. do 1513. godine imao stabilan broj dimova (od 51 do 64 dima), a onda se broj dimova naglo penje na devedeset i pet 1517. godine pa na čak sto dvadeset i sedam dimova 1520. godine. Slično je bilo i s dijelom Mihalja literata koji u prvim popisima ima do dvadeset i devet dimova, a 1520. godine je zabilježen šezdeset i jedan porezni dim. Ako dimove koje se popisivalo pod imenom Bednja zbrojimo po godinama tada vidimo da je po ranijim popisima Bednja bila u kategoriji posjeda do sto poreznih dimova, čemu bi odgovarao i teritorij koji je pokrivala, da bi kasnije prešla u grupu s vlastelinstvima kao što su Koprivnica, Ludbreg i Rasinja. Ovaj porast je zasad neobjašnjiv. Pretpostavljam da je riječ o greškama pri popisivanju ili o promijeni kriterija popisa, a možda je razlika dodatno povećana novim naseljavanjem o kojem nemamo podataka. Kako piše Josip Adamček³⁵, posljednji muškarac iz obitelji Frodnohar umro je 1523. godine (imao je sina Wolfganga, ali je on vjerojatno rano umro) i vlastelinstvo se podijelilo po ženskim linijama. Vjerojatno je u vezi s ovim podjelama nastao i prvi popis sela na vlastelinstvu. Josip Adamček je pod 1523. godinom naveo dvanaest sela, a o svakom ću ovdje ponešto reći.

Petrovčani – Selo je nestalo u protuosmanskim ratovima i nije mi poznato gdje se nalazilo. Antun Kancijan³⁶ misli da je ime ovog sela narodni naziv za naselje Sveti Petar što ne bih prihvatio jer se Petrovčani i Sveti Petar kasnije javljaju u istim popisima.

»**Bednazenthpeter**« – Ovo je vjerojatno ime naselja Sveti Petar. Jedno je od rijetkih naselja na vlastelinstvu koje se spominje i ranije.

Veliki i Mali Bukovec – Imena naselja, a vjerojatno i djelomičan kontinuitet naseljenosti sačuvali su se u današnjim istoimenim selima.

Nova Ves – Današnje Novo selo. Već sam spomenuo mogućnost da je ovo selo isto kao i »Byfalu« navedeno 1433. godine.

Mala Dubovica – Tako se zvao južni dio današnjeg sela Dubovice³⁷. Velika Dubovica, tj. sjeverni dio sela, vjerojatno je bila dio imanja Kapela.

Ostružan – Selo se javlja u kasnijim popisima, ali nije preživjelo XVI. stoljeće i nije poznato gdje se nalazilo.

³⁴ Josip Adamček, Ivan Kampuš, Popisi i obračuni poreza u Hrvatskoj u XV. i XVI. stoljeću, Zagreb, 1976. godine, str. 12., 27., 60., 94. i 127.

³⁵ J. Adamček, Ludbreg ..., str. 83.

³⁶ A. Kancijan, Traganje ..., Podravski zbornik, 1984. godine, str. 253.

³⁷ Hrvatska na tajnim zemljovidima 18. i 19. stoljeća, Križevačka županija, (pripremili Mirko Valentić i sur.) Zagreb, 2004., sekcija 15.

Kilijanovci – U popisu koji navodi Josip Adamček Kilijanovci su bili dio bednjanskog posjeda, a u popisima poreza dolaze zajedno sa Kapelom. Vjerojatno se radi o istom selu podijeljenom između dva imanja. Selo je nestalo, a trag u današnjoj toponimiji mu nisam uspio naći. Antun Kancijan³⁸ je postavio tezu da su Kilijanovci ili Keljanovci isto što i Dubovica s čime se ne bih složio jer se oba naselja javljaju u istim popisima. Vjerojatno ga je na ovakav zaključak potakla činjenica da se kapelski posjed jednom naziva Kapela i Dubovica, a drugi put Kapela i Kilijanovci.

Segovina – Selo Segovinu na imanju Bednja ne smije se izjednačavati sa današnjom Segovinom na gornjem toku istoimenog potoka jer su se na njenom mjestu najvjerojatnije nalazila sela Mala i Velika Segovina ludbreškog vlastelinstva. Bednjanska Segovina je nestala, a nalazila se negdje sjeverno od Bolfana na prostoru gdje je vlastelinstvo Bednja izlazilo na potok Segovinu.

Hebovec - Selo je nestalo, a gotovo na istom prostoru zamijenilo ga je selo Županec uz koje se na istočnoj strani danas nalazi toponim Lebovec³⁹, trag srednjovjekovnog naselja. Povezanost sa Župancem vidi se u podatku iz 1614. godine⁴⁰ kada je zapisano »Hlebovecz alias Suppanowcz«. Prema sačuvanom toponimu kao i navedenom podatku ime selu je bilo Hlebovec, a ne Hebovec.

Torčec – I danas postojeće selo kraj Čukovca. Već sam ga spomenuo kao »Ketel« u sporu iz 1433. godine, ali tada pod vlastelinstvom Rasinja. Vjerojatno je bilo podijeljeno između bednjanskog i rasinjskog posjeda.

Gradec – Selo Gradec je još jedno od nestalih sela bednjanskog posjeda, a nema mu traga na terenu. Toponim je označavao neki utvrđeni položaj koji je možda bio srednjovjekovni, ali se moglo raditi i o starijem lokalitetu. Nema veze sa toponimom Gradišće sjeverno od Svetog Petra Ludbreškog na koji se vjerojatno odnosi ime kaštela »Gradysthya« spomenutog sredinom XVI. stoljeća. Možda se nalazilo kraj toponima Gradina južno od sela Martinić.

Kako se vidi iz ovog popisa dio je sela nestao, ali se po sačuvanim imenima može rekonstruirati područje vlastelinstva Bednja u srednjem vijeku. Istraživanje toponimije ovog kraja omogućilo bi nam da napravimo detaljniju analizu i točnije granice.

Toliko o vlastelinstvu Bednja iz srednjovjekovnih dokumenata. Ovome bih dodao nekoliko podataka iz isprava nastalih u XVI. stoljeću jer mislim da i one odražavaju srednjovjekovno stanje barem u imenima naselja i dijelova posjeda.

Bednja u ranom novom vijeku

Iako su dijelove posjeda naslijedili potomci Frodnohara po ženskoj liniji, ipak kralj 1549. godine⁴¹ daruje kaštel »Gradiscthya« sa pripadnostima Jakovu Sekelju i Aleksandru Kobiloviću. Prema selima koja su bila pod kaštelom znamo da se radi o bednjanskom vlastelinstvu. Sela su: »Nova villa superior et inferior, Bwkovecz, Ostrohan, Bednye, Gradecz, Zenthpeter, Segowyna«. U darovnici je navedeno da je posjed prije pripadao Sigismundu Frodnoharu. U popisu je neobično što je naselje koje je 1523. godine zapisano kao »Bednezenthpeter« sada piše kao dva sela, tj. »Bednye« i »Zenthpeter«. Druga nejasnoća je što se spominje Gornje i Donje Novo selo čega nema ni u jednom drugom dokumentu. Pretpostavljam da se Gornji i Donji odnosi na Bukovec koji je slijedeći na popisu čemu je potpora podatak iz 1598. godine⁴² kada se uz Mali i Veliki spominje i Donji Bukovec.

Otprilike u isto vrijeme izumrli su i Lausingeri pa kralj dodaje njihova imanja onima ostalim nakon Frodnohara i sve zajedno 1553. godine⁴³ u novoj darovnici poklanja Luki Sekelju. Tada je zapisano trinaest sela: »Wyfallu, Petrocsan, Dobawycz, Bwkawycz, Szentpeter, Bedne, Oztrochan,

³⁸ A. Kancijan, Traganje ..., Podravski zbornik, 1984. godine, str. 252.

³⁹ Topografska karta, 1: 25.000., Prelog – istok.

⁴⁰ A. Kancijan, Traganje ..., Podravski zbornik, 1984. godine, str. 252.

⁴¹ Ivan Bojničić, Kraljevske darovnice odnoseće se na Hrvatsku, VZA, god. VIII., Zagreb, 1906. godine, 1549.28. VI. str. 9.

⁴² J. Adamček, I. Kampuš, Popisi ..., str. 444. – 445.

⁴³ I. Bojničić, Kraljevske ..., 1553.9.VIII. str. 106.

Zagodyn, Tharchych, Kelanovycz, Remethyncza, Kapolna, Hlebovcz«. Tako su Kapela i Bednja ponovo postale jedan posjed. U odnosu na popis iz 1523. godine u popis su dodani Kapela i Remetinec koji se do ovog popisa nije spominjao. Pošto se Remetinec pojavljuje sa Kapelom možemo pretpostaviti da se nalazio u blizini ovog sela. Pojava ovakvog imena sela neobična je u ovom kraju jer se njime uvijek imenovalo sela u vlasništvu crkvenog reda pavlina, a o njima u ovom dijelu Podravine obilna građa pavlinskih samostana ne govori ništa. Zagonetan je i toponim Kapela jer je sigurno označavao neku kapelu iz srednjeg vijeka, a mi ne znamo o kakvom se objektu radi. Možda se neki trag nalazi u podatku iz 1382. godine⁴⁴ kada je na međi između dva dijela bednjanskog vlastelinstva spomenuto »selo sa kapelom Svetog Nikole«. Međutim, ovo selo i kapela su prema opisu međe bili južno od potoka Plitvice, a Kapela je sjeverno od njega. Možda je došlo do značajne promjene toka potoka, možda kapela Svetog Nikole nema veze sa selom Kapelom.

Slijedeći popis sa petnaest naselja je iz 1555. godine⁴⁵ i nema nekih osobitosti. Manja neobičnost je što su posebno popisana naselja »Bedne« i »Bedne – Zenthpeter«. Uz gore navedene primjere vidi se da su Bednja i Sveti Petar zapisivani u nekoliko kombinacija tako da je nejasno o koliko se naselja radi i na što se odnosi pojedino ime.

Stanje prikazano u popisima iz 1549., 1553. i 1555. godine je vjerojatno stanje prije Mohačke bitke i građanskog rata jer nabraja i sela uz podravsku magistralu koja su vjerojatno napuštena četrdesetih godina XVI. stoljeća pa ove popise možemo koristiti za proučavanje kasnog srednjeg vijeka. O stanju naseljenosti na vlastelinstvu imamo podatak iz 1562. godine⁴⁶ kada Ivan Fičur, sin Katarine rođene Frodnohar, prodaje svoj dio imanja. On piše da su njegovi dijelovi sela Veliki i Mali Bukovec, Ostrožan, Segovina, Gradec i Vrbinac pusti, a tek se nekoliko seljaka skriva u močvarama odakle izlaze obrađivati polja. Pust je i kaštel Bednja. Kao posjed Ivana Fičura na vlastelinstvu se prvi put spominje naselje Vrbinac koje je ostavilo trag u toponimu uz istočni rub Malog Bukovca⁴⁷. Kasno spominjanje Vrbinca ostavlja dvojbu da li je selo postojalo u srednjem vijeku. Naime, ono je moglo nastati i sredinom XVI. stoljeća kada se stanovništvo povlačilo u zaklonjenije prostore uz Dravu pa nestati u nekoj kasnijoj provali Osmanlija.

Čini se da su samo Kapela, Dubovica, Mali, Veliki i Donji Bukovec sačuvali kontinuitet naseljenosti iz srednjeg vijeka jer se spominju u popisu poreza iz 1598. godine⁴⁸. Tada je popisan i Sveti Petar, ali sa opaskom da je tek nedavno naseljen pa kod njega imamo samo kontinuitet imena. Donji Bukovec je kasnije nestao kao naselje.

Sjedište uprave bednjanskog vlastelinstva - Stariji dokumenti nam ne daju podatke o bilo kakvom sjedištu uprave vlastelinstva. Ime posjeda je najčešće bilo po njegovom središtu što bi u ovom slučaju bilo neko naselje ili utvrda Bednja jer se tako nazivao posjed, a i vlasnici su nosili pridjev »de Bednya« kroz XIV. i XV. stoljeće. Tek iz početka XVI. stoljeća imamo potvrdu o postojanju kaštela na posjedu i to prvo neizravno preko spominjanja kaštelana oko 1509. godine⁴⁹, a za 1523. godinu Josip Adamček spominje sjedište uprave ili dvor u Novom selu. Isti autor navodi i da je kurija u Novom selu srušena nakon 1530. godine i da je sredinom XVI. stoljeća sagrađena utvrda u Velikom Bukovcu⁵⁰. Ne znam kako se ovo može uskladiti sa slijedećim podacima. Ime dvora ili kaštela na vlastelinstvu potvrđeno je tek sredinom istog stoljeća. Kao što sam već spomenuo 1549. i

⁴⁴ MOL, DL101754., 1382.24. II., www.arcanum.hu/mol/

⁴⁵ I. Bojničić, Kraljevske ..., 1555.13.XII. str. 110.

⁴⁶ J. Adamček, Ludbreg ..., str. 86.

⁴⁷ Topografska karta, 1: 25.000., Kotoriba, 017 – 2 – 3., Republička geodetska uprava, 1983. godine.

⁴⁸ J. Adamček, I. Kampuš, Popisi ..., str. 444. – 445.

⁴⁹ ZHIJA, vol. 4., Zagreb, 1961. godine, oko 1509. godine, str. 531. Zanimljivo je da je Sigismund Frodnohar kao vlastelin imao svog kaštelana u Bednji, a istovremeno je on sličnu funkciju vršio na vlastelinstvima Medvedgrad i Rakovec za drugog vlastelina.

⁵⁰ J. Adamček, Ludbreg ..., str. 83. i 86.

1553. kaštel se naziva Gradišče⁵¹, ali se 1562. godine spominje i, tada već napušten, kaštel Bednja («castellum Bennye»). Dva različita imena kaštela mogu nas navesti na pretpostavku o postojanju dvaju ili čak i više utvrđenih lokaliteta na području vlastelinstva jer znamo da je krajem srednjeg vijeka ovdje bilo nekoliko vlasnika. Od arheoloških lokaliteta koji dolaze u obzir kao ostatak utvrđenih sjedišta uprave odnosno vlasnika prvo je Gradišče ili Gradišče u Selišću sjeverno od Svetog Petra Ludbreškog i zapadno od ceste Sveti Petar – Kapela. Gradišče se nalazi u meandru starog korita rijeke Bednje i istraživano je 1948. godine te datirano u doba Arpadovića⁵². Samo ime lokaliteta nas navodi da ga izjednačimo sa kaštelom Gradišče spomenutim 1549. i 1553. godine, a položaj uz Bednju i sa imenom koje kaštel ima 1562. godine. Odrednica »u Selišću« znači da se oko kaštela nalazilo naselje. Možda se radi o varoši, odnosno podgrađu kakva su imale i mnoge druge utvrde. Drugi lokalitet koji bi mogao doći u obzir za sjedište uprave iako je to manje vjerojatno jest Gradina oko jedan kilometar jugozapadno od Svetog Petra⁵³. Lokalitet ima karakteristike utvrde, ali je istražen samo površno kada je nađeno nešto prehistorijskih i srednjovjekovnih nalaza. Kraj Novog sela gdje je 1523. godine bilo jedno od sjedišta uprave nisu potvrđeni lokaliteti sa tragovima utvrđivanja.

Možda bi za proučavanje bednjanskog vlastelinstva trebalo uzeti u obzir i toponim Gradina južno od sela Martinića⁵⁴. U doseg vlastelinstva je i selo Lunjkovec uz koje Franjo Brdarić⁵⁵, pozivajući se na Krčelića, smješta utvrđeni grad Lonku. Cijeli problem oko grada Lonke treba za sada ostaviti otvorenim jer nema povijesnih podataka, ali podaci sa karata iz XVIII. stoljeća koji uz južni rub bilježe ostatke »tatarske« utvrde⁵⁶ ipak ukazuju da tu nečeg ima te da bi se lokalitet trebao istražiti.

Crkva Svetog Petra – Sveti Petar je jedina crkvena građevina na vlastelinstvu Bednja potvrđena u srednjovjekovnim dokumentima. Spominje se od prvog popisa župa zagrebačke biskupije iz 1334. godine⁵⁷. Već sam spomenuo zanimljiv podatak da su krajem XIV. stoljeća ludbreški vlastelini zajedno sa dijelom posjeda Bednja stekli i patronat nad crkvom Svetog Petra⁵⁸. Crkva se tada poblizje označava da je »in Gorbouch« što je možda staro ime naselja Sveti Petar. Župnik Svetog Petra »de Bedna« spominje se kao svjedok u sporu oko davanja od koprivničkih vinograda 1408. godine⁵⁹. U popisu svećenika iz 1501. godine⁶⁰ uz župnika je jedan kapelan, ali pod župu je spadao i kapelan bednjanskih vlastelina Frodnohara. Crkva se nalazila na mjestu današnje crkve u Svetom Petru Ludbreškom, ali je drugačije usmjerena jer je novovjekovna građevina podignuta poprečno na staru⁶¹.

Kao što sam već rekao, u dokumentima nema spomena o nekoj drugoj crkvenoj građevini na prostoru vlastelinstva Bednja, ali postoji toponim Crkvišče uz istočni rub Malog Bukovca⁶². Možemo nagađati da je ovdje stajala neka kapela za koju ne znamo ili je lokalitet pogrešno imenovan. Neobič-

⁵¹ Lokalitet »Gradetsch« zapisan je na karti Nicole Angelinija nastaloj oko 1566. godine /objavljeno u: Mirela Slukan – Altić, Povijesni atlas gradova, III. svezak, Koprivnica, Zagreb, 2003. godine, str. 47./, a kao »Gradisch« javlja se na kasnijim kartama /v. npr. kartu objavljenu u: Dragutin Feletar, Podravina, Koprivnica, 1988. godine, str. 97/. Ovo je najstariji toponim sa vlastelinstva Bednja koji se javlja na kartama.

⁵² Registar arheoloških nalaza i nalazišta sjeverozapadne Hrvatske, Bjelovar, 1997. godine, str. 130. Zdenko Vinski, Prilog poznavanju gradišta s osvrtom na jedan nalaz u Podravini, Historijski zbornik br. 2., Zagreb, 1949. godine, str. 223. – 241.

⁵³ Registar ..., str. 130.

⁵⁴ Topografska karta, 1: 25.000., Rasinja, 017 – 3 – 2., Republička geodetska uprava, 1982. godine.

⁵⁵ F. Brdarić, Arhidakonat ..., str 344.

⁵⁶ Hrvatska na tajnim zemljovidima, sekcija 15. Uz selo Lunjkovec zapisano je: »Rudera einer ehemaligen Tartarischen Schanze« (u prijevodu: Ruševine nekadašnjeg tatarskog opkopa)

⁵⁷ Franjo Rački, Popis župa zagrebačke biskupije 1334. i 1501. godine, Starine JAZU, sv. 4., Zagreb, 1872. godine, str. 213.

⁵⁸ MOL, DL101693., 1384.9.III., www.arcanum.hu/mol/

⁵⁹ E. Laszowski, Podatci ..., VZA, Zagreb, 1900. godine, str. 216.

⁶⁰ F. Rački, Popis ..., str. 213.

⁶¹ Registar ..., str. 129. – 130.

⁶² Topografska karta, 1:5.000., Ludbreg 18., Savezna geodetska uprava SFRJ, 1969. godine.

no je da pridravski prostor na dosta dugom dijelu od Imbriovca do granice sa Varaždinskom županijom nema potvrđenih crkava pa čak ni kapela iako je naseljenost bila znatna. Samo nekoliko toponima kao što je Crkvišće upućuju na razvijeniji vjerski život od onog kakvog nam prikazuju dokumenti.

U Velikom Bukovcu arheološki je istraženo groblje bjelobrdske kulture iz X. i XI. stoljeća⁶³ što upućuje na još jedno posvećeno mjesto o kojem dokumenti šute.

Skela na Dravi – Prije odcjepljenja dijela bednjanskog vlastelinstva u korist Ludbrega posjed Bednja je vjerojatno imao skelu na Dravi koja se spominje pri opisu međa odcijepljenog dijela 1382. godine⁶⁴. Da li je Bednja kasnije imala prijelaz na Dravi nije poznato.

Rekonstrukcija međa vlastelinstva Bednje – Nakon što smo vidjeli što se sve kroz povijest spominjalo kao dio ovog posjeda, možemo u grubim crtama povući njegovu među, odnosno međe. Na istočnoj strani granica vlastelinstva išla je svakako između sela Selnica (rasinjsko vlastelinstvo) i Malog Bukovca te dalje na jug između Antolovca (rasinjsko vlastelinstvo) i toponima Lebovec kod Županca (srednjovjekovno selo Hlebovec na posjedu Bednja). Područje šume Križančije vjerojatno je bilo dio ivanovečkog imanja Črnec koje je u drugoj polovini XIV. stoljeća postalo dio bednjanskog posjeda pa je i međa prolazila negdje uz južni rub šume. Selo Martinić spominje se u srednjem vijeku samo u vezi sa imanjem Obrež (Bolfan) te je međa Bednje vjerojatno išla sjeverno od njega. Ostatak južne međe možemo dobiti uključivanjem Svetog Petra i dijela Torčeca u sklop vlastelinstva. Od Torčeca treba opisati dvije zapadne međe posjeda Bednja: jednu prije podjele iz 1382. godine i drugu poslije nje. Prema opisu međe odcijepljenog dijela i uzimajući u obzir sela koja su pripala Ludbregu stara zapadna granica išla je od Torčeca prema sjeveru pa između Slokovca i Sigeca i na kraju istočno od sela Struga. Novija međa išla je usporedno sa starom od Torčeca pa između sela Sveti Petar i Apatija te zapadno od sela Kapela i Dubovica.

Posjed Kapela koji se formirao na teritoriju vlastelinstva Bednja možemo samo otprilike omeđiti okruživši današnja sela Kapela i Dubovica na udaljenosti od oko kilometar ili kilometar i pol. Naravno, treba izuzeti južni dio sela Dubovice gdje se nalazila Mala Dubovica, dio vlastelinstva Bednja. Pronalaženjem toponima koje su možda ostavila sela Remetinec i Kilijanovec, dijelovi imanja Kapela, ovo omeđivanje bi moglo biti točnije.

ZAKLJUČAK

Proučavanjem opisa međa posjeda »Zarpetri« i Črnec ustanovljeno je da su oba imanja zahvaćala prostor koji je kasnije zauzimalo vlastelinstvo Bednja, tj. da je ono formirano spajanjem ovih dvaju posjeda. »Zarpetri« je pokrivaio zapadni, a Črnec istočni dio kasnijeg vlastelinstva. Iz ovoga se dalje može zaključiti da je vlastelinstvo nastalo sredinom XIV. stoljeća ili u njegovoj drugoj polovini. 1382. godine vlastelinstvo je podijeljeno na dva dijela nakon čega je zapadni dio pripojen ludbreškom vlastelinstvu.

Od početka XV. stoljeća Bednja je u rukama grofova Celjskih koji dovode službenike njemačke narodnosti da njome upravljaju. Neki od ovih službenika dobili su dijelove vlastelinstva na dar. Tako je obitelj Frodnohar stekla veći dio bednjanskog vlastelinstva, a obitelj Lausinger manji koji se po jednom od sela nazvao Kapela. Oba dijela biti će ponovo spojena tek sredinom XVI. stoljeća nakon što su obje obitelji izumrle u muškom koljenu.

U drugom dijelu članka, kao nadopuna podacima iz srednjovjekovnih dokumenata, analizirano je nekoliko popisa sela na posjedu Bednja iz sredine XVI. stoljeća kako bi se bolje odredilo područje koje je zauzimalo vlastelinstvo. Popisi su nastali u vrijeme kada je najveći dio imanja pust uslijed osmanskih provala što znači da su popisana sela iz vremena pune naseljenosti samog kraja srednjeg vijeka.

⁶³ Registar ..., str. 138.

⁶⁴ MOL, DL101754., 1382.24.II., www.arcanum.hu/mol/

SUMMARY

The paper deals with history and territorial developments of Bednja nobility, situated between Drava River in the north, Podravina main roads in the south, Ludbreg nobility in the west and Rasinja landlords in the east. Bednja estate arose from »Zarpetri« lands, which were first recorded in 1261 and Črnec estate, first mentioned in 1320. By the end of 14th century, the landlords of Bednja split and divided the estate among themselves. After its division, the western part of the lands was annexed by Ludbreg nobility. Fifteenth century division of the lands split the estate further: majority went to Frodnohar family, and the lesser part, called Kapela, to the nobility Lausinger. The second part of the paper has New era villages and settlements listed by their names, as these listings were helpful tool to landlords in drawing the borders of their estates. this estate had some fifteen villages listed that were in mid-sixteenth century almost completely deserted. Some villages vanished entirely, with only a few remained populated and continued existing.